Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatus ascetico-theologicus de conscientia erronea - Cod. Ettenheim-Münster 75

Cartier, Jean-Baptiste

[S.l.], 1733

Articulus 5 [4]

urn:nbn:de:bsz:31-108631

Visual Library

operandi. quis autem non videat aliud hac modo impugnari, aliud à nobis defendi?

Hæc sunt fere potiora Probabilioristarum argumenta, cætera quæ sunt minoris momenti referre supersedemus.

Articulus 5tus

Quoniam denique præcipuè tota hac controversia devolvatur? et quid de illa nobis verosimilius videatur?

Ex præcedentibus duobus articulis liquet nec benignam nec rigidiorem in præsenti quæstione sententiam sua carere probabilitate, cum non solùm magna fulciantur authoritate, sed nec gravibus destituantur rationibus, nihilque quod manifestè convincat contra se habere videantur. Non sunt ergo adeo liquida probabilioristarum sententiæ fundamenta, sicuti quidam eorum sibi persuasum habent, cum ea quemadmodum et Probabilistarum argumenta non incongruam recipiant solutionem. Et hæc est ratio, quod multi perspectam habentes responsorum solliditatem ad multa Probabilioristarum argumenta minùs convincentia magis in probabilismo confirmati fuerint, quod et mihi contigisse ingenuè fateor. Verùm dum quondam veritatem in hac materia solertiùs indagarem, et principia, quibus tota innititur benigna sententia, minùs certa deprehendissem, ei adhærescere animus ultra non fuit. Inde etiam edoctus sum aliâ viâ incedendum esse, ut enervari queat probabilismus: nimirum unicè oppugnanda sunt duo eius, ~~principia~~ ad quæ cætera reducuntur, principia, quod et impræsentiarum præstare ~~nunc mea est~~ sic aggredior:

~~maxime imprudentia gravis esse mihi putatur solutam [illegible] in incertis collocare principia~~

Peto igitur inprimis à Probabilistis, ut nobis demonstrent solliditatem ac certitudinem huius principij: Quod viri prudentes dicunt esse licitum, idque suadet gravis ratio, hoc prudenter

indico esse licitum; sed viri prudentes dicunt hoc vel illud esse licitum, ideq; suadet gravis ratio, ergo id prudenter esse licitum indico.

Peto, inquam, certitudinem illius principii, quod adeo magnificant Probabilista; nam eam hactenus satis videre non potui, animadverto enim viros prudentes gravibus, ut ipsi existimabant rationibus innixos, à vero tamen deflexisse, multaq; dixisse licita et bona, quæ in se illicita et mala erant; non videtur ergo satis congruenter dictum, id pro licito perpetuo haberi debere, quod viri prudentes graves q; suadent rationes.

Respondere quidem solent, soliditatem huiq principij facilè desumi à argumentis efficacibq articulo tertio adductis; verùm, ut jà dicimus, ea non convincunt, quia congrua recipiunt solutione, ut cuique menti nullis præjudicijs irretitæ palam fit. Consequens proinde est, quod huiusmodi principium fallibile sit et incertum.

Et certè si haberent aliquid convincens, quomodo ea, quæ ijs innititur, sententia, his temporibq à potiori authorum parte tanto impetu deseri posset? qua veri specie tam diré à doctissimis juxta et sapientissimis ~~sapientibus~~ viris perstringeretur, atq; non solùm minq probabilis sed et apertè falsa proclamaretur? Sanè hæc, ni vehementer fallor, valdè incerta, quibus fulcitur benigna opinio, redere debent principia. Unde et innotescit, eos, qui per integrum sæculum probabilismo adhæserunt, eiq apparentia ~~probabilius~~ delusos fuisse, ~~indicari videntur~~. Verum præstat positivis modò agere argumentis. Itaq; sic argumentor.

Illud principium non est certum, quod habet contra se, et authoritatem maximam et graves rationes; sed principium memoratum habet contra se et maximam authoritatem, ut constat ex dictis, ultroq; fatentur ~~Adi~~; habet, et graves rationes; nam quotquot sententiam benignam impugnāt adeò gravibq, fallibile hoc esse principium contendunt, rationibq, ut in eorum consensum copiosa multitudinem virorum prudentum pertrahant. Cùm igitur tot graves authores gravibusq; fulti rationibq juxta principia Probabilistarum non possint non efficere sententiam ad minimum probabilem, palam inde fit, quod principium illi oppositum, quodq; ab ea impugnatur, certum esse nequeat.

Neq; hic regeras responsum ad argumentum 5tum Art. 4 datum nimirum eos Doctores, qui impugnant sententiam benignam id non præstare in eo sensu, quo defenditur à Probabilistis, quam=

† huiusmodi argumenta

quam enim id fortasse de quibusdam iisq; paucissimis verosimilius diceretur, at de omnibus id asseverare, alienum esset à veritate. Equidem fatendum est, quod in quibusdam opinionibus in ea responsione positis à Probabilistis ut cum

¶ discrepent

dicunt 1mo multas definitiones à Probabilistis afferri solitas componi non posse cum sua sententia de usu licito opinionis minus probabilis. 2do sententiam minus probabilem in concursu probabilioris non remanere positive seu practice et comparative probabilem. 3tio iudicium reflexum in sententia benigna adhuc per se formidolosum esse debere eo quod fallibili innitatur principio. Attamen male inde arguitur, quod sententiam benignam in alio sensu, quam probabilista eam tueantur, oppugnent; aliud enim est differre opinionibus, easq; munire rationibus, ut validis sententia opposita in eo sensu, quo à suis defenditur oppugnari possit, et aliud est eis sensum non assequi, et extra statum quæstionis in oppugnando versari.

Confirmatur 1mo prius argumentum. Si principium supra allatum certum esset, ex eo posset formari dictamen conscientiæ practicum moraliter certum, sed id fieri nequit, quia conclusio illius principij seu potius discursus certior esse nequit, quam premissæ; porro premissas illius legis directe et antecedentis, quæ ponitur ipsi esse incerta, sed solum vi alterius legis reflexæ et consequentis, nempe scilicet, qua iubemur in dubiis eligere partem tutiorem et prohibemur agere sine dictamine certas non esse sic probo: propositio hæc: prudenter judico licitum esse segui sententiam minus probabilem, non est moraliter certa, ergo neq; hæc, quæ est maior prefati discursus, quod viri prudentes dicunt esse licitum. Ant. patet quia huiusmodi propositio est ipsissima benigna probabilistarum sententia, quæ hic maxime est controversa, quæq; gravibus rationibus à doctissimis iisq; permultis oppugnatur authoribus.

¶ et graves suadent rationes, hoc prudenter iudico esse licitum.

Cons. prb. 2da hæc propositio non differt à prima, sed in re eadem est; sententia enim minus probabilis in sensu probabilistarum ea est, quæ licet non habeat motiva urgentiora opposita, habet tamen graves rationes dignas assensu virorum prudentum, qui proinde licitam eam esse dicunt; unde dicere prudenter judico licitum esse segui sententiam minus probabilem idem est ac dicere prudenter judico esse licitum quod viri prudentes dicunt esse licitum et suadent graves rationes. Cum igitur prior propositio moraliter certa non sit, nec erit 2da. ac proinde ex eo formari non potest dictamen conscientiæ practicum moraliter certum.

Confirm. 2.do. Principium memoratum ad summum potest esse certum, quando nulla gravior et fortior ratio suadet oppositum, secus enim fallibile imo falsum erit: nam si sic discurro: Quod viri prudentes dicunt esse licitum, idq; suadent graves rationes minores tamen iis, quæ oppositum adstruunt, hoc prudenter iudico esse licitum: sed viri prudentes dicunt esse licitum v.g. pingere die festo, idq; suadent graves rationes minores tamen iis, quæ oppositum adstruunt; ergo prudenter iudico licitum esse pingere die festo. Hæc conclusio inquiunt Probabilista, est certa, quia innititur principio certo in maiori posito. Jam vero ponamus aliud principium huic è diametro oppositum nempe sic: Quod viri prudentes dicunt esse illicitum, idq; suadent rationes notabiliter graviores ~~rationes~~ iis, quæ oppositum adstruunt hoc prudenter iudico esse illicitum; atqui v.g. pingere die festo viri prudentes dicunt esse illicitum, idq; suadent rationes notabiliter graviores, iis, quæ oppositum adstruunt; ergo prudenter iudico illicitum esse pingere die festo

Nunc quæro ab Adv. an conclusio huius discursus non sit certa? si certa est, ergo et principium in maiori positum, cui innititur, certum erit, si autem hoc tanquam certum concedatur, consequens est, quod eius oppositum certum esse nequeat. [iuxta principia logicæ,]

Si verò dicas, quod conclusio huius ultimi discursus non sit certa, ~~eo quod eius principium cui innititur, fallibile sit~~ tunc sic argumentor: si conclusio hæc non est certa; ergo neq; erit certum illud principium cui innititur, sed potius incertum et fallibile: atqui hoc ipsum pugnat contra Adversarios ergo C. Maior constat. min. prob. Si iudicium, quod rationes notabiliter graviores suadent esse verum, fallibile esse potest, quanto magis fallibile erit illud, quod minori innititur ratione? De hoc ego persuasissimus sum, ~~nititur ratione et ab omnibus~~ [et ut tale ab omnibus qui aliunde mentem præoccupatam non habent, censeri debet?]

et pro illius veritate merito appellari posse existimo ad communem hominum sensum; quis enim unquam experiri in se videtur hunc vel similem actum: quamvis mihi clarè ac notabiliter probabilius videatur hoc esse fallibile quàm quod sit certum, indico tamen hoc esse certum et non fallibile?: manet igitur firmum et indubitatum assertum nostrum, nempe principium, cui potissimum innititur sententia benigna, fallibile et ~~et~~ incertum esse.

Alterum Probabilistarum principium, quod art: 3. argumento 2do. iam insinuatum est, fundatur in ignorantia invincibili hisce propemodum verbis: nullus lege aliqua tenetur, quamdiu hac ipsi citra ipsius culpam non est sufficienter intimata, atqs adeo invincibiliter ab eo ignoratur. Sed quamdiu aliquis rité consideratis omnibus cognoscit esse probabile etiam comparativè aliquam legem non dari, tamdiu lex illa citra ipsius culpam non est ipsi sufficienter intimata, eamqs invincibiliter ignorat; ergo eâ non tenetur.

Quò falsitas huius principii efficacius demonstretur. Notandum est, quod de rebus moralibus seu agibilibus earumqs licentia vel prohibitione, ut plurimùm non possit haberi evidentia nec certitudo moralis strictè accepta, sed probabilitas tantù; Deus quippe plurimas leges à primis principiis paulò remotiores voluit esse non omnino claras nobisqs certas sed obscuras ac sub opinionibus positas.

Quapropter ne eadem alioquin salutarissima respectu plerorumqs hominum essent inutiles, sed saltem apud magnam illorum partem haberent vim etiam proximè obligandi, voluisse censendus est ~~idem~~ Deus, ut sicut notabiliter maior probabilitas stans pro libertate contra legem ab huius obligatione proxima nos eximit; ne alioquin ad nimis multas leges se ipse etiam non

existentes servandas obligaremur cum maximo periculo nimiæ multiplicationis peccatorum formalium, ac ruinæ plurimorum:/ sic è contrario notabiliter, maior probabilitas plane pro lege contra libertatem sufficeret ad inducendam obligationem proximam eidem legi nos subiciendi, ne aliàs innumeræ penè leges reipsa etiam existentes, et ad nostram utilitatem conditæ respectu plerorumqs vim omnem obligandi, unaqs usum, ac finem suum amitterẽt: videturqs magis hoc facere ad commendandam summi legislatoris Dei sapientiam, providentiamqs, quam si oppositum ille voluisset.

Porro huius rationis vis, et efficacia eò magis prodet se ipsam quò attentius quis consideraverit, quam multa, imò quam penè innumera circa leges tum divinas, tum etiam humanas tum naturales, tum positivas, earumqs existentiam, sensum, et extensionem dubia versantur, et auctores passim in contrarias, easqs communi Doctorum iudicio utrinqs probabiles opiniones distraxerint: quæ proin leges, si vera esset sententia Probabilistarum, ~~nell~~ vel nullos amplius, vel non nisi paucissimos ad sui observantiam obligarent, quibus scilicet illarum existentia vel ut unice probabilis, vel omnino ut moraliter certa apparet.

Hoc dato facile detegitur infirmitas prioris discursûs, negatur quippe minor, nam cui notabiliter probabilior apparet existentia alicuius legis, quam negatio eiusdem, non potest merito prætendere ignorantiam invincibilem illius; eò quod iam habeat talem illius notitiam, qualis communiter de rebus agibilibus haberi potest, et quam idcirco Deus sufficere voluit ad hoc, ut suis legibus, de quibus evidentiam, vel certitudinem moralem non habemus, proximè essemus obligati.

Et sane capere nequeo; quomodo quis iure prætendere possit invincibilem ignorantiam legis, cuius existentiam ex motivis notabiliter apud ipsum præponderantibus vel actu affirmat, vel saltem affirmare posset prudenter, si modo vellet;

negare autem prudenter non posset, etiam si vellet.

Hic rursus appello ad comunem sensum hominum, non enim video qua ratione quis hunc actum prudenter formare posit, quamvis michi clarè ac notabiliter vero similius videatur dari legem, quam, quod detur, iudico tamen non dari: eo quod tunc intellectui negatio legis potius falsa quam vera manifestè appareat, constat autem iudicium seu assensum intellectus in verum duntaxat non verò in falsum ferri posse.

¶ non

Confirmatur. si non obstante notabiliter Maiore probabilitate pro existentia ~~et~~ alicuius legis hæc nondum esset homini sufficienter nota, sed invincibiliter adhuc ignoraretur, quando saltem minus probabile apparet, ~~quod eadem non existat~~ etiam non esset ipsi sufficienter nota, sed invincibiliter adhuc ignoraretur, quoties existentia ipsius non esset omnino evidens, vel saltem certa moraliter certitudine morali strictè accepta ~~sed solum probabilis, quantumvis negatio eiusdem legis omnino non esset probabilis etiam comparative, ut si pro existentia haberetur tantum auctoritas unius vel alterius viri docti; contra autem pro negatione nec auctoritas, nec ratio aliqua gravis apparet.~~ consequens autem admitti non potest: ergo nec ante cadens. Minor verò videtur certa: aliàs enim rudes et indocti, qui de existentia legum frequentissimè, ac passim non habent notitiam, nisi probabilem saltem scilicet auctoritate Parochi, Confessarii, vel aliàs unius, aut alterius viri docti, nondum iisdem forent obligati, quamvis nec ab auctoritate, neqs ex ratione ipsis probabile esset, quod illæ non darentur: quæ ~~tanta laxitas esse videtur omnino ferenda.~~

¶ opposito, sequeretur, quod

Major est aduersariorum

¶ Maior est aduersariorum

Sane laxitas perniciosa est Caramuelis docentis, sufficere solam non certitudinem legis, ut quis ~~deobligetur~~ liberetur ab eius observatione, atqs adeo sufficere quamlibet probabilitatem quantumvis exiguam ad licitatem actus, quod merito damnavit Innocent: ii.

Accedit his auctoritas haud fanè levis sacrarum paginarum, ut quæ tantopere, tangs frequenter nobis commendant tum studiosam inquisitionem divinæ legis, tum etiam sedulam illius observantiam: cuius tamen comendatiõis exigua profectò ratio haberi à nobis videtur, si negs tunc divinæ legi assurgamus, quando post omnia ritè expensa de illius existentia notitiam habemus notabiliter probabiliorem, qua tamen maior ut plurimum haberi non potest. Quod si etiam nulla hac de re monita in sacris litteris extarent, ipsum tamen naturæ lumen dictaret, eam à nobis supremo legislatori habendam esse reverentiam, ut saltem tunc eius nos legibus subiiciamus, quando notabiliter magis persuasi sumus de illarum existentia, quàm de negatione ~~ear~~ earundem: quæ quidem doctrina adeo per se ipsam nota esse videtur, suaqs sponte assensum sibi conciliare, ut insignis quidam Recentior non malè pronuntiasse videatur oppositam nunquam habituram fuisse tot Patronos, si omissis Scholæ vitilitigationibus, et captiunculis metaphysicis controversiam hanc vulgaris intelligentia, sensusqs prudentum comunis, arbiter morum ferè optimus, diiudicasset.

Præterea sequeretur nullum hominem obligari, ut ab ea re abstineat, de qua inter Theologos graves disputatur, an sit licita nec ne; nam hoc ipso quod disputetur, non est certa et evidens existentia legis illam prohibentis, quod, quam sit alienum à recta ratione nemo non videt, quia cùm vix sit aliqua lex, circa quam non sit, vel esse possit controversia, vix tandem aliqua obligaret.

Insuper plures sunt casus, ubi principium illud negatur habere locum. Nam 1no si quis die Jovis minùs probabiliter iudicet necdum esse auditam duodecimam nocturnam, à qua incipit dies veneris, non potest recurrere ad insufficientem legis promulgationem, ut ~~carns~~ carnes manducet.

aliàs plus quam ridiculus haberetur. 2do nec ad eandem recurrere potest, ut se à ieiunio eximat, qui fiens esse ieiunium in vigilia S. Laurentii, minùs probabiliter existimat non esse hodie talem vigiliam.

Tandem sufficientia promulgationis non dependet ab eo, quod subditi de legis obligatione ita vel ita opinentur, aliàs posset lex aliqua uno tempore esse sufficienter promulgata, alio insufficienter, et iterum altero sufficienter sine ullo actu legislatoris, quod est aperte falsum. prob: sequela, nam duodecim primis sæculis cum nullus dubitaret an ars pingendi esset servilis, lex prohibens picturam die Dominico et festo erat sufficienter promulgata, postea autem aliquibus scriptoribus dubitare incipientibus an ars illa esset servilis, non fuit sufficienter promulgata, si credamus Adversariis; et casu, quo iam convenirent omnes esse servilem, fieret iterum sufficienter promulgata ergo &c. Porro ex hactenus dictis constare videtur, si non falsa saltem valdè incerta ac fallibilia esse principaliora benignæ sententiæ principia, cum igitur maxima imprudentiæ genus sit salutem suam in incertis collocare principiis, meritò ab omnibus fidelibus repudiari deberet probabilismus.

† proinde

Articulus 6tus.

An liceat sequi opinionem minus tutam seu stantem pro libertate in concursu opinionis eqs probabilis tutioris, seu stantis pro præcepto

Nonnulli, momentis, quæ præcedenti articulo pro sententia probabiliori adduximus convicti, usum sententiæ minùs probabilis reprobarunt; existimant tamen, si pro utraqs parte stet æqualis probabilitas, tunc saltem licitum esse sententiam libertati faventem, seu minùs tutam; verum hoc iam cap: 4. ex parte reiecimus, operæ